DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

17. oktober 2002 *

I sag C-208/01,

angående en anmodning, som Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Spanien) i medfør af EF-traktatens artikel 234 EF har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Isabel Parras Medina,

Adelina Parras Medina

mod

Consejería de Agricultura y Medio Ambiente de la Junta de Comunidades de Castilla-La Mancha,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 12 i Kommissionens forordning (EF) nr. 1294/96 af 4. juli 1996 om gennemførelses-

* Processprog: spansk.

bestemmelser til Rådets forordning (EØF) nr. 822/87 for så vidt angår høst-, produktions- og beholdningsanmeldelser inden for vinsektoren (EFT L 166, s. 14),

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, M. Wathelet, og dommerne P. Jann (referererende dommer) og A. Rosas,

generaladvokat: C. Stix-Hackl
justitssekretær: R. Grass,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Isabel og Adelina Parras Medina ved rettergangsfuldmægtig M.C. Díez Valero,

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved S. Pardo Quintillán, som befuldmægtiget,

på grundlag af den refererende dommers rapport,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 28. maj 2002,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 3. april 2001, indgået til Domstolen den 18. maj 2001, har Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha i medfør af artikel 234 EF forelagt to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 12 i Kommissionens forordning (EF) nr. 1294/96 af 4. juli 1996 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EØF) nr. 822/87 for så vidt angår høst-, produktions- og beholdningsanmeldelser inden for vinsektoren (EFT L 166, s. 14).

2 Spørgsmålene er blevet rejst under en sag mellem Isabel og Adelina Parras Medina mod Consejería de Agricultura y Medio Ambiente de la Junta de Comunidades de Castilla-La Mancha (herefter »Consejería de Agricultura«) vedrørende sidstnævntes afgørelse om at nedsætte de beløb, der skulle betales vinbedriften Herederos de Damián Parras CB, fordi bedriften havde overskredet fristen for indgivelse af beholdningsanmeldelsen i henhold til forordning nr. 1294/96.

Relevante retsforskrifter

3 Artikel 3 i Rådets forordning (EØF) nr. 822/87 af 16. marts 1987 om den fælles markedsordning for vin (EFT L 84, s. 1) bestemmer, at producenterne af druer til vinfremstilling samt most- og vinproducenterne hvert år skal anmelde de producerede mængder fra den seneste høst. Endvidere skal most- og vinproducenterne samt de handlende, bortset fra detailhandlere, anmelde deres lagre af most og vin, som de har ved høstårets udgang.

4 I henhold til artikel 6, stk. 1, i forordning nr. 1294/96 skal de pågældende erhvervsdrivende i overensstemmelse med bestemmelserne i forordning nr. 822/87 hvert år til medlemsstaternes kompetente myndigheder indsende »en beholdningsanmeldelse med angivelse af de mængder koncentreret druemost, rektificeret koncentreret druemost og vin, der er i deres besiddelse pr. 31. august«.

5 Artikel 11, stk. 2, i forordning nr. 1294/96 bestemmer, at denne anmeldelse skal indgives »senest den 7. september for de mængder, der er på lager pr. 31. august«.

6 Artikel 12 i forordning nr. 1294/96 fastsætter de retsfølger, som en tilsidesættelse af fristen for indgivelse af nævnte anmeldelse indebærer. Det hedder heri:

»Personer, der er forpligtet til at indgive høst-, produktions-, behandlings-, afsætnings- eller beholdningsanmeldelser, og som ikke har indgivet disse anmeldelser inden for de i artikel 11 fastsatte frister, kan, medmindre der foreligger force majeure, ikke drage fordel af de foranstaltninger, der er fastsat i artikel 32, 38, 41, 45 og 46 i forordning (EØF) nr. 822/87, for det pågældende produktionsår og det følgende produktionsår.

Overskrides de i stk. 1 omhandlede frister, skal de beløb, der skal udbetales for det igangværende produktionsår, dog kun nedsættes med 15%, når ovennævnte frister højst overskrides med fem arbejdsdage, og med 30%, når de højst overskrides med ti arbejdsdage.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

7 Den nationale retsinstans har i sin kendelse anført, at den har forelagt de pågældende spørgsmål ud fra den antagelse, at de faktiske omstændigheder, som sagsøgeren i hovedsagen har fremført, er korrekte. De faktiske omstændigheder er følgende.

8 Virksomheden Herederos de Damián Parras CB er et familieforetagende, der beskæftiger sig med produktion af vin, og som drives i form af et sameje (»comunidad de bienes«), hvis bestyrer var Antonio Moreno López, Adelina Parras Medinas ægtefælle.

9 Moreno López afgik pludseligt ved døden den 28. juli 1997.

10 Den beholdningsanmeldelse, der i henhold til artikel 11, stk. 2, i forordning nr. 1294/96 skulle være indgivet den 7. september 1997, blev først indgivet den 17. september 1997.

11 Ved afgørelse af 27. oktober 1997 nedsatte Delegación Provincial de Ciudad Real i henhold til artikel 12 i forordning nr. 1294/96 det beløb, som virksomheden Herederos de Damián Parras CB kunne kræve udbetalt for det pågældende produktionsår, med 30%.

12 Ved afgørelse af 17. december 1997 afslog Consejería de Agricultura (landbrugskontoret) den af Isabel og Adelina Parras Medina indbragte administrative klage.

13 Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha, hvor Isabel og Adelina Parras Medina herefter anlagde sag, er i tvivl om, hvorledes de relevante fællesskabsretlige bestemmelser fortolkes, og har derfor besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal begrebet force majeure i artikel 12 i forordning (EF) nr. 1294/96 af 4. juli lempes, således at det sidestilles med begrebet uforudsete og tungtvejende omstændigheder, der kan udelukke, at der foreligger uagtsomhed i forbindelse med overholdelse af den omhandlede frist, således som det er beskrevet i denne afgørelse?

2) Såfremt det anses for at være nødvendigt for at kunne besvare det første spørgsmål, ønskes det oplyst, om de konsekvenser, der er omhandlet i artikel 12, skal anses for at være en sanktion eller en straf, og om dette forhold i givet fald er en medvirkende årsag til, at det gældende force majeure-begreb bør lempes?«

Første spørgsmål

14 Den nationale ret ønsker med dette spørgsmål oplyst, hvilken særlig situation der skal foreligge, for at der kan være tale om force majeure i den forstand, udtrykket er anvendt i artikel 12 i forordning nr. 1294/96, således at den pågældende virksomhed ikke rammes af de retsfølger, som denne bestemmelse fastsætter ved en tilsidesættelse af forordningens anmeldelsesforpligtelser.

15 Isabel og Adelina Parras Medina og Kommissionen har bl.a. under henvisning til dom af 7. december 1993 (sag C-12/92, Huygen m.fl., Sml. I, s. 6381, præmis 13) og af 29. september 1998 (sag C-263/97, First City Trading m.fl., Sml. I, s. 5537, præmis 41) anført, at i henhold til fast retspraksis har begrebet force majeure ikke et ensartet indhold inden for de forskellige områder af fællesskabsretten, hvor det anvendes, idet begrebet skal fastlægges i den juridiske sammenhæng, hvori det skal have betydning.

16 Isabel og Adelina Parras Medina har anført, at begrebet force majeure på grundlag af den retlige sammenhæng, som hovedsagen udgør en del af, skal fortolkes mere vidtgående og sidestilles med uforudsigelige og tungtvejende omstændigheder, såsom en persons pludselige dødsfald, som kan udelukke, at der foreligger uagtsomhed i forbindelse med tilsidesættelse af en rent formel forpligtelse.

17 Kommissionen har anført, at begrebet force majeure skal fortolkes således, at den pågældende ordning fungerer korrekt. Der må tages hensyn til det objektive forhold, det pludselige dødsfald, og det subjektive forhold, den pågældende virksomheds adfærd. Kommissionen mener, at på dette dobbelte grundlag kan en familievirksomheds enebestyrers dødsfald udgøre et tilfælde af force majeure.

18 Det bemærkes hertil, at begrebet force majeure i landbrugsordningerne tager hensyn til de særlige offentligretlige forbindelser mellem de erhvervsdrivende og den nationale forvaltning, såvel som til reglernes formål (jf. bl.a dom af 11.7.1968, sag 4/68, Schwarzwaldmilch, Sml. 1965-1968, s. 527, org.ref.: Rec. s. 549, på s. 562, domme af 17.12.1970, sag 11/70, Internationale Handelsgesellschaft, Sml. 1970, s. 235, præmis 23, org.ref.: Rec. s. 1125, og sag 25/70, Köster, Sml. 1970, s. 259, præmis 38, org.ref.: Rec. s. 1161, og dom af 13.10.1993, sag C-124/92, An Bord Bainne Co-operative og Compagnie Inter-Agra, Sml. I, s. 5061, præmis 11).

19 I henhold til fast retspraksis er begrebet »force majeure« i landbrugsforordningerne ikke begrænset til absolut umulighed, men skal forstås som helt usædvanlige, uforudsigelige og uden for den pågældende erhvervsdrivendes vilje liggende omstændigheder, hvis følger trods enhver udvist agtpågivenhed kun ville have kunnet undgås ved helt uforholdsmæssige opofrelser (jf. bl.a. Schwarzwaldmilch-dommen, Rec. 1968, s. 563, Internationale Handelsgesellschaft-dommen, præmis 23, Köster-dommen, præmis 38, dommen i sagen An Bord Bainne Co-operative og Compagnie Inter-Agra, præmis 11, dommen i sagen Huygen m.fl., præmis 31, og dom af 9.8.1994, sag C-347/93, Boterlux, Sml. I, s. 3933, præmis 34).

20 På grundlag heraf kan et dødsfald, der rammer en enebestyrer af en familievirksomhed, der drives i form af sameje (»comunidad de bienes«), når denne var beslægtet med medlemmerne af nævnte sameje, i princippet anses for en omstændighed, som er helt usædvanlig, uforudsigelig, og som ligger uden for den pågældende erhvervsdrivendes vilje, og hvis følger ikke kunne være undgået af medlemmerne af samejet, når henses til deres personlige vanskelige situation og den komplicerede karakter af den retsstilling, de befandt sig i på grund af den nødvendige omorganisering af virksomheden.

21 Under alle omstændigheder påhviler det den erhvervsdrivende at godtgøre, at de nødvendige betingelser for force majeure foreligger (jf. herved Schwarzwaldmilch-dommen, s. 563).

22 Det tilkommer derfor den nationale ret at efterprøve, om de faktiske omstændigheder, der er fremført af Isabel og Adelina Parras Medina, er korrekte, og herved vurdere, om disse har udvist den fornødne agtpågivenhed med henblik på at overholde fristen for indgivelse af beholdningsanmeldelsen i forordning nr. 1294/96.

23 Det første spørgsmål må derfor besvares således, at artikel 12 i forordning nr. 1294/96 skal fortolkes som følger:

— Bestemmelsens force majeure-begreb er ikke begrænset til absolut umulighed, men skal forstås som omfattende helt usædvanlige, uforudsigelige og uden for den pågældende erhvervsdrivendes vilje liggende omstændigheder, hvis følger trods enhver udvist agtpågivenhed kun ville have kunnet undgås ved helt uforholdsmæssige opofrelser.

— Det påhviler den erhvervsdrivende at godtgøre, at betingelserne for force majeure foreligger, og den nationale ret at efterprøve, om de fremførte faktiske omstændigheder er korrekte, og vurdere, om den erhvervsdrivende under hensyn hertil har udvist den fornødne agtpågivenhed med henblik på at overholde anmeldelsesfristerne i fællesskabsbestemmelserne.

— Et dødsfald, der rammer enebestyreren af en familievirksomhed, der drives i form af sameje (»comunidad de bienes«), kan, når denne var nært beslægtet med dette samejes medlemmer, principielt anses for et tilfælde af force majeure.

Andet spørgsmål

24 Dette spørgsmål er kun stillet, såfremt det for at afgøre de omstændigheder, som kan indebære forekomsten af force majeure, er nødvendigt at foretage en retlig kvalificering af den nedsættelse af støttebeløbet, der er fastsat i artikel 12 i forordning nr. 1294/96.

25 Det fremgår af det anførte, at en sådan retlig kvalificering er irrelevant for spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger force majeure.

26 Det er derfor unødvendigt at besvare det andet spørgsmål.

Sagens omkostninger

27 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha ved kendelse af 3. april 2001, for ret:

Artikel 12 i Kommissionens forordning (EF) nr. 1294/96 af 4. juli 1996 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EØF) nr. 822/87 for så vidt

angår høst-, produktions- og beholdningsanmeldelser inden for vinsektoren skal fortolkes således:

— Bestemmelsens force majeure-begreb er ikke begrænset til absolut umulighed, men skal forstås som omfattende helt usædvanlige, uforudsigelige og uden for den pågældende erhvervsdrivendes vilje liggende omstændigheder, hvis følger trods enhver udvist agtpågivenhed kun ville have kunnet undgås ved helt uforholdsmæssige opofrelser.

— Det påhviler den erhvervsdrivende at godtgøre, at betingelserne for force majeure foreligger, og den nationale ret at efterprøve, om de fremførte faktiske omstændigheder er korrekte, og vurdere, om den erhvervsdrivende under hensyn hertil har udvist den fornødne agtpågivenhed med henblik på at overholde anmeldelsesfristerne i fællesskabsbestemmelserne.

— Et dødsfald, der rammer enebestyreren af en familievirksomhed, der drives i form af sameje (»comunidad de bienes«), kan, når denne var nært beslægtet med dette samejes medlemmer, principielt anses for et tilfælde af force majeure.

Wathelet Jann Rosas

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 17. oktober 2002.

R. Grass

Justitssekretær

M. Wathelet

Formand for Første Afdeling